

1913/1928-B -I

4 + 5 Brnizim'ch

Věc: Návrh na jmenování mimořádného profesora
PhDra Mihajla Rostohara řádným profesorem psychologie.

Ministerstvu školství a národní osvěty

v P r a z e.

Profesorský sbor filosofické fakulty Masarykovy university v Brně vyslechnuv v zasedání dne 3. prosince t.r. připojenou zprávu, schválil většinou hlasů /15 hlasy ano, 5 hlasů proti, 2 lístky prázdné/ návrh komise, aby mimořádný profesor systematické filosofie Dr. Mihajlo R o s t o h a r byl jmenován řádným profesorem psychologie na filosofické fakultě Masarykovy university.

Podrobný referát o rázu vědecké práce dra Rostohara do r. 1928, o němž je řeč v 1. odstavci přiloženého návrhu komise, přikládá děkanství v opise.

Podepsaný upozorňuje, že profesor Rostohar vedle spisu v publikacích fakultních vydal v Praze 1927 studii „O vývoji dětských představ“ /ze Zpráv III. sjezdu pro výzkum dítěte, str. 15/, když 1925 pojednal „O metodách psychologického výzkumu dítěte“ /ve Zprávách II. sjezdu/. O týchž otázkách přednášel prof. Rostohar na sjezdu pro experimentální psychologii v Bonnu 1927 /Über Kinderzeichnungen/. Dále vydal v Brně 1927 studii „Nástin psychologických názorů Babákových“ /str. 33/. Jako pomůcka pro studentstvo byly vydány Rostoharovy přednášky: Logika I /v Brně 1927/.

Ze schůze profesorského sboru filosofické
fakulty Masarykovy university v Brně:

t.č. děkan.

Č. 1.

2. prosince 28
1913/28

Profesorskému sboru filosofické fakulty Masarykovy univ.

v Brně

O ránu vědecké práce dra. M. Rostohara do roku 1928
byl podán podrobný referát při návrhu na jeho jmenování profesorem
mimořádným.

Komise, zvolená profesorským sborem filosofické fakulty na schůzi sboru dne 15. října 1928 /Bláha. Chlup, Hoppe, Haškovec/, uvažovala o vědecké práci mř. profesora systematické filosofie Mihajlo Rostohara, nar. 30./VII. 1878 v Brégách v Krajne a předkládá sboru výsledek svých porad.

Prof. M. Rostohar vydal ve „Spisech filos. fak. Mas. univ. v Brně“ pod č. 25 spis „Studie z vývojové psychologie“ Díl I., Brno 1928. Studie obsahuje dvě části: Část první základní, filosofickou a část druhou, nadepsanou „Vývoj zra-kové představy z původního dojmu“.

V první části analyzuje autor dva typické směry v dnešní psychologii. Jeden je charakterisován vlivem biologie a druhý vlivem duchovní vědy. Psychologii přírogovědecky orientovanou považuje s jejím mechanistickým a atomistickým rázem za překonánu. Podle Diltheje vychází z pojmu životního procesu jako jednoty a vlastní vědecký úkol psychologie jest mu analyza duševní souvislosti, ~~projevující se jak v individuu, tak v sociálních a dějinných soustavách, v normách právních a jiných.~~ ^{vysvětluje se} Odmítá asociaci jako výklad duševního vývoje a místo tohoto principu ~~shledává~~ ^{zavádějí} v psychologii princip souvislosti organické neboli strukturální. Pojem struktury psychické přejímá auctor od Sprangera a Kruegera, na jiném místě

od Driesche, nepodává ^{však} různé jejich formulace, ač pojem struktury by toho jako princip duševnosti nalahavě zasluhoval. Spokojuje se ^{je} s obecnými znaky, kterými strukturu psychickou označuje Spranger a které jsou živá jednota psychická, jakýsi organismus psychický, v němž jednotlivé jevy stávají se součástkami jednotného a jednotícího celku psychické souvislosti. Měl-li by pojem struktury býti jasně formulován, bylo by třeba náležitěho ohodnocení prací Köhlerových, Krügerových, Thorndikeových, Watsonových a jiných. Tím, že ~~nejak~~ autor ^{ochkem} přejal pojem struktury psychické ze Sprangera, zjednodušil ^{sv} ~~komplexní~~ otázku psychologie strukturální, ~~na úkor jasnosti a přesnosti v terminologii~~. Tím jest také ^{dom} ~~nejasný~~ přechod od psychologie strukturální a ovšem i ^{od} odmítnutí psychologie přírodovědecky orientované nebo biologické, ku psychologii vývojové. Ovšem že ~~ž~~ ^ž z hlediska psychické struktury úkol vývojové psychologie jest výzkum vývoje psychologických struktur. Proti principu mechanické kauzality v psychologii přijímá ^{auktor} Drieschovu psychickou teleologii, princip finality psychické. Ačkoli již na str. 6. ^{vymáčí se} výše uvedený vlastní vědecký úkol psychologie, uvádí ~~nově~~ na str. 9. ^{ai} jako „jeden z hlavních úkolů psychologie - ^{podle Sprangera} ~~podle Sprangera~~ ^{je} pochopení vnitřní souvislosti se stanoviska teleologicko-genetického“, ^{že} ~~že~~ by bylo ^{vhodnější} ~~záhodnotit~~ různou tuto formulaci úkolů psychologie pro jasnost programu práce autorovy vysvětliti nebo ^{organicky} sloučiti.

V úvodní části seznamuje nás auctor se zásadami psychologie orientované biologicky a psychologie s orientací duchovněnou. Úkol biologické psychologie spatřuje ve výzkumu psychologických funkcí v rámci obecného vývoje biologického. Dráždivost jest biologické psychologii zdrojem všech psychologických jevů, které jsou vlastně přízpůsobovací děje biologické, z nichž čehož zase vyplývá zákon kontinuity biologického vývoje. Základem psychické struktury jest tu paměť, a genetický princip ovládá studium jevů duševních. Pojem genese přivádí auctora k úvahám o

genetické psychologii Krügerově a Sternově filosofickém zabarvení biologické orientace filosofickou spekulací. Neorganicky ^{zda se by} ~~zda se by~~ ~~oklíněna~~ ~~je~~ ~~tu~~ ~~teorie~~ ~~Sternova~~ ~~o~~ ~~vzájemném~~ ~~poměru~~ ~~disposic,~~ o osobnosti jako entelechii, jako finalitě psychické, ~~a~~ ~~stejně~~ ~~tak~~ ~~neorganicky~~ ~~rozvádí~~ ~~se~~ ~~na~~ ~~tomto~~ ~~místě~~ ~~otázka,~~ ~~co~~ ~~v~~ ~~sousta-~~ ~~vě~~ ~~účelnosti~~ ~~znamená~~ ~~vědomí.~~ ~~Stejně~~ ~~neorganicky~~ ~~spjaka~~ ~~je~~ ~~otázka~~ ~~pryžby~~ ~~struktury~~ ~~psychy~~ ~~sociální~~ ~~s~~ ~~ostatními~~ ~~částmi~~ ~~úvo-~~ ~~du,~~ ~~rovněž~~ ~~s~~ ~~vlastní~~ ~~prací~~ ~~výzkumnou~~ ~~nemá~~ ~~tato~~ ~~úvaha~~ ~~nižádnou~~ ~~souvislost.~~ Pojmy biologické psychologie a psychologie přírodovědecky orientované nejsou řádně vymezeny, čímž nejvíce trpí auktorova ~~jasnost~~ ~~v~~ ~~pojetí~~ ~~základů~~ ~~psychologie.~~

Duchovědná orientace psychologie charakterisuje se v další části hlavně totalitním aspektem, teleologickou jednotou, pojmem struktury. Vývojová psychologie duchovědně orientovaná jest naukou o vývoji duševní struktury. Ukazuje na obtíže vysvětlení vývojových jevů duševních, neboť tu není možnost bezprostředního prožití vývoje. Pojem duševní struktury, jemuž vytýká neurčitost podle Driesche, zdá se auktoru být biologickou aplikací na život duševní tím povážlivější, ježto „souvislost mezi psychickou strukturou a psychickými funkcemi nelze prokázat tak jistě jako v biologii“ /39/. Na podkladě práce Wernerovy, Sprangerovy, Bühlerovy a jiných dovozuje překonanou biologickou orientaci psychologie vývojové a odmítá aplikaci biologické hypotese /42/ a vlastní zkoumání ~~základů~~ ~~psychického~~ ~~vývoje~~ může podle auktoru býti založeno jedině na soustavném experimentálním pozorování skutečných vývojových pochodů /42/, neboť, jak praví auktor, nejdříve musíme poznati vývoj jednotlivých funkcí, než se dáme do konstrukce vědeckého názoru“.

Přehlížíme-li ~~myšlenkovou~~ ~~strukturu~~ ~~první~~ ~~části~~ ~~studie,~~ ~~neubráníme~~ ~~se~~ ~~dojmu,~~ ~~že~~ ~~pisatel~~ ~~pohybuje~~ ~~se~~ ~~v~~ ~~zabarova-~~ ~~ném~~ ~~kruhu~~ ~~logické~~ ~~nedůslednosti~~ ~~a~~ ~~protichůdných~~ ~~ideí.~~ ^h ~~Dovozuje~~ ~~v~~ ~~odvislosti~~ ~~hrani~~ ~~psychologie~~

na základě psychologické literatury ~~jednostranně německé~~ že dnešní psychologie na svůj prospěch opouští své mechanistické, atomistické hledisko a v závěru přijímá atomistiku jako jedinou metodu, kterou musí psychologie projít, aby mohla přikročit k jednotné syntese. ^{Stylisace autorova hudebního, že odmítá a} ~~Odmítá a současně~~ přijímá psychologickou analýsu. Přijímá tedy onu metodu, proti níž horují jeho oblíbení autoři, jejichž pojetí psychologické metody hájí a ~~deperučuje~~. Opouští totalitní aspekt a pojem struktury a vrací se k starší systematicke psychologické, k psychickým prvkům. ^{Ne} ~~Nedostatečně~~ vymezení pojmů novější psychologie, jejich metod, pojmu struktury, elementu, psychogenese, psychologie přírodovědecky orientované, biologicky orientované a jiných nutných ~~pojmu~~ předpokladů filosofického postavení základů psychologie způsobily, že studie nemá vnitřní architektury, ^{že je obličmo} na ~~ně~~ bychom mohli vypočítati hlavní myšlenkové soubory ideí. ~~Autorova filosofická bezradnost jeví se v metodickém zpracování. Přecně Citace vyskytují se jen na mále míst~~ ^{vyokláre} ~~tech pod čarou. Ve statích jsou sice odkazy /namnoze nesprávné/ ke čteným autorům, ale přirovnáme-li jednotlivé údaje s originálem, pozorujeme, že auctor jen parafrasuje své předlohy a že parafrase se ~~namnoze~~ ^{nikdy} nekryjí s tím, se předlohy uvádějí. /viz str. 6 pozn. 4 a uvedená předloha W Dilthey str. 213; str. 9. pozn. 1; str. 14. pozn. 4; str. 23. pozn. 1; str. 24 pozn. 2./~~

V kapitole „Logická podstata pojmu vývoje“ osvětluje pojem řady kausální, kde jednotlivé jevy jsou samostatné děje a pojem řady vývojové, kde jednotlivé jevy jsou jen změny té věci, jež se postupně mění, ale vycházejí všechny z jednoho původního stavu, aby došly ke stavu konečnému /48/. Konstantní substrát při všech změnách charakterisuje vývoj. Přijímá Drieschovo rozlišení kumulace nesourodých mas a kumulativního vzniku předmětu jako nové organizace. Když pak rozlišil změny pouze nahodilé mechanické, které látky nemění a změny, kterými látky nabývají nových vlastností, definuje vývoj jako přibývání nových vlastností ze soustavy vnitřních i vnějších příčin. K tomuto celkem jasnému

výkladu o pojmu vývoje připíná se pod vlivem předlohy Jamesovým
rozprava o kontinuitě vědomí, která ~~se neorganicky vrací v lo-~~
~~gickou část a zapadala by~~ spíše do první části psychologické.
James, jako představitel starší psychologie strhuje auktora zno-
va v psychologickou analýsu, v psychologický atomismus, v nauku
o psychických agregátech a vnucuje mu třetí pojetí vlastního úko-
lu vývojové psychologie, kterým je analýsa i logický popis reál-
ních vývojových pochodů a stanovení jejich zákonů /str.60/. ~~Ne-~~
~~ní souvislosti mezi jeho trojí formulací úkolů dnešní psycholo-~~
~~gie.~~

Ve třetí kapitole snaží se rozbořem kauzality
dospěti k pojmu vývoje. Analýsuje časový moment kausálního spo-
jení příčiny a účinku, shledal, že je nutno mysliti si každý
relativně déle trvající účinek jako složitou řadu účinků posloup-
ných, čímž nabývá každý složitý účinek nutně povahy vývojového
děje /65/.

Poslední část úvodní stati řeší otázku mechanistic-
kého a teleologického pojetí vývoje. I ~~zde~~ tato část svým zá-
věrem, v němž dovozuje, že pro vývojovou psychologii ostatně jest
lhostejno, zda zaujímáme hledisko mechanistické či teleologické
/71/, ~~ukazuje~~ ~~přesvědčuje~~ nás, že auctor v zásadních otázkách ~~nedovedl~~
~~najíti~~ pevného hlediska, s něhož by ~~mohl~~ ^{chtěl} kriticky řešiti otázky
moderní psychologie. ~~Přesvědčení nejzásadnější hlediska získaná~~
~~pod vlivem autorů jedné pro hlediska uvedená u autorů druhých.~~
~~Tím celé filosofické spekulace jest smitána~~ ^{pod} ~~vlivem~~ ^z předlohy a
auctor ~~nepřeláhal~~ ^{zpracoval} ~~různá často protichůdná hlediska vlastním poje-~~
~~tím nebo aspoň vlastním poměrem k~~ ^{jednotnému} ~~jistému názoru.~~ Závažnou vlast-
ností ~~psychologického~~ ^{filosofického} úvodu jest i okolnost, že úvod není skuteč-
ným úvodem vlastní psychologické stati „Vývoj zrakové představy
z původního dojmu.“ Pojmosloví, principy, tesa úvodu ~~nej~~ ^{problematičtější} ~~sou~~ ^u-
~~vedeny~~, ^{proto} aby byly psychologickou studií verifikovány, nýbrž mají
býti jenom povšechným úvodem v moderní psychologii, ~~úvodem, který~~

nevytkl svého

je

© tom vědci
~~nikterak proudy nové psychologie neosvětluje. Již okolnost, že~~
Pokřivené větrné česky k psychologii německé.
~~není tu téměř stopy po psychologii francouzské, americké, anglic-
ké, ~~max~~ ba ani po ruské, ač je v překladech německých hojně za-
stoupena.~~

Podstatně jiný dojem odnášíme si ze studie prof. Rostohara, udmyslíme-li si spekulaci úvodu a pročítáme-li pouze část druhou: „Vývoj zrakové představy z původního dojmu“. Zde ocitá se auctor, nehledíme-li ještě k některým úvodním slovům o psychologickém vývoji, na vlastním poli vědecké práce experimentální. Již v „Metodickém postupu pokusů“ opouští rázem spekulaci úvodu a podává nám zdařilý obraz metody, kterou zkoumal vývoj zrakové představy. Aby dovedl ohodnotiti jednotlivé fáse vývoje zrakové představy, předkládá, po předchozích pokusech na ~~dětech~~ sobě, geometrická schemata dětem různého věku, kombinuje počet názorů a sleduje vývoj představy těchto schemat. Metoda interpretace kreslířských znázornění, vznikajících po každém jednotlivém vjemu, tvoří základ metody těchto zkoumání. Během pokusů přesvědčil se ~~max~~ auctor, že se naše představy^a nekryjí^e s naším vjemem, že není hotova po prvním vněmu, že dojem nevystihuje. Proto je otázka, kdy a za jakých podmínek se představa stává dokonalou, koincidentní s původním vjemem /str.80/?² Výsledky pokusů dosvědčují, že představa pozorovaného předmětu není stacionárním stavem vědomí, stabilní podobou vněmu, nýbrž že si představujeme předmět geneticky tak, jak jsme jej postupně vnímali. Nejdříve se vytvoří snad obrys, nebo nápadný detail, jako konkrétní útvar, jenž nejdříve vynikne z pozadí a jest pak doplňován dalšími elementy. Jde o otázky, jak vzniká představa z i určitého vjemu a za jakých podmínek, a dále, jakým změnám podlehně, než se stane útva-rem zcela adekvátním.

Výsledky, k nimž experimentátor dospěl, jsou následující: Zdárný vývoj představy nezávisí na době vnímání, nýbrž na způsobu vnímání. Rozhodujícím činitelem jest věk a duševní vy-

spělost, a auctor shledal jistý psychologický obraz^t ve způsobu pozorování žáka v době mezi desátým a patnáctým rokem, obrat, který jest případně charakterisován jako způsob konstruktivní proti pasivnímu vnímání na věkovém stupni nižším.

Za cenný výsledek pokusného zkoumání Rostoharova považujeme stanovení typických způsobů vývoje představ. Stanovil způsob kumulativní /93/, při němž se struktura představy vytváří ze zcela nepatrného tvarového základu, kolem něhož se kupí další části. Další způsob typický jest vývoj představy „z vůdčího motivu“ /93/ a třetí konečně jest typický způsob vývoje z obrysu. Existence těchto typů jest prokázána připojeným materiálem obrázkovým. Jakmile stanovil tyto různé typy představové, pokusil se auctor - a myslíme se zdarem - charakterisovati některé individuální charakteristické případy, kde se jednotliví žáci představově pohybují sice v okruhu svého příslušného typu, ale od tohoto poněkud se odchyľují. Tím nabýváme jistého diagnostického prostředku pro hodnocení individuální představivosti. Dalším, také cenným výsledkem, jest λ vztah, ve který uvedl auctor na podkladě pokusů tempo vývoje představ a jednotlivé typy představové. Podle těchto výsledků jeví se typus vůdčího motivu pomalejší ve vývoji než typus z obrysu. Kapitola „Vývojový regres“ vytěžila z pokusu výsledky v psychologii a v psychologické pedagogice celkem známé. Totéž lze říci i o kapitole konečné, která se zabývá změnou představy vlivem nových vjemů.

Ke studii přiložen jest experimentální materiál, jakož i diagramy, z nichž jsou patrné výsledky zkoumání. ~~Stát~~ experimentální jest metodicky účelná^{eněna}, výsledky náležitě hodnoceny a ~~výsledky~~ ^{výsledky} střizlivě podány. Závadou ~~stati~~ ^{škoda} jest, že ~~není ani předání v přehledu podána a zrevidována bohatá literatura o práci experimentální v oboru zkoumání představ. a že čtenář si nemůže λ učiniti obraz o tom, v čem stát navazuje na práci předchůdců a čím doplňuje starší psychologické poznatky.~~

Wundt, Meumann, Lebsien, Nečajev, Müller, Schumann, Binet, O'Shea,
Ludd a jiní četní psychologové procluli také v oboru představ a
bylo by jistě záhodno, aby novým zkoumáním vynikl nový vědecký
přírůstek k psychologickému zkoumání. Ukázalo by se, v jakém
poměru jsou typy představování, vyšlé se zkoumání Rostoharova,
k typům představivosti, stanoveným uvedenými autory.

Prof. Rostohar soustředil svoji vědeckou literár-
ní činnost hlavně na obor psychologie, ~~experimentální~~, účastnil
se psychologických sjezdů u nás i v cizině, a založil při filosof-
ické fakultě psychologický ústav, vybavený moderními prostředky
výzkumnými.

Ježtě se prof. Rostohar takto svou vědeckou pra-
cí orientoval a specialisoval v oboru psychologie, zvláště expe-
rimentální, žádá podepsaná komise profesorský sbor filosofické
fakulty, aby byl předložen ministerstvu školství a nár. osvěty
návrh na jmenování prof. Rostohara řádným profesorem psychologie
na filosofické fakultě Masarykovy university v Brně.

*kádrovi, aby vzhledem k dlouhé době docentství / od 9/11
1911 do 17. IV 1924 t. j. 13 let / vzhledem k předložení návrhu
/ nar. 1878 / i vzhledem k jeho postupu, by jmenován byl na
v Brně Dne 20. listopadu 1928*

Dr. Alois Chlup

notovatel referent

*1. skrácen, byl mu přisnána
druhý stupeň kádrového postupu.*

Dr. Alois Chlup
Dr. Anton Blahy
P. M. Harkovský